

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

HES PROJELERİ VE DİĞER HİDROLİK FAALİYET TALEPLERİ İÇİN DEĞERLENDİRME RAPORU FORMATI

A. GENEL ÖZELLİKLERİN VE İLİŞKİLERİN BELİRLENMESİ

1. Faaliyet için öngörülen alanların ve yakın etkileşim çevresinin yüzey suyu – yer altı suyu beslenin – boşalım ilişkileri, genel su bütçesi ve bölgesel hidrojeolojik işleyişini içeren hidrolojik – hidrojeolojik yapısının değerlendirilmesi
2. Mevcut meteorolojik ve iklimsel değerlendirmelerin yapılması, hidrolojik-hidrojeolojik sistemle ilişkisinin ortaya konması
3. Söz konusu projenin hayata geçmesi ile mevcut hidrolojik, jeomorfolojik ve ekolojik sistemde meydana gelmesi muhtemel değişikliklerin ortaya konması
4. Sucul ve karasal flora ve fauna için türler, endemik özellikle lokal endemik bitki türleri, havzada doğal olarak yaşayan hayvan türleri, alandaki dağılımları, su kaynaklarından yararlandıkları noktalar, ulusal ve uluslararası mevzuatla koruma altına alınan türler, nadir ve nesli tehlike altındaki türler ve bunların havzadaki dağılımları, av hayvanlarının adları, popülasyonları ve bunlar için alınan Merkez Av Komisyonu Kararlarının belirlenmesi ve listelenmesi
5. Belirlenen flora-fauna unsurlarının ve özellikle akarsu ve riperyan zonunda yaşayan sucul türlere ait habitat tiplerinin faaliyet öngörülen hidrolik sistemle olan ilişkisinin ortaya konması ve özellikli habitat tiplerinin ekolojik yönden tespit edilerek değerlendirilmesi
6. Türlerin akarsu derinliği, akarsu akım hızı, oksijen içeriği gibi habitat isteklerinin belirlenmesi
7. Projeden etkilenebilecek akım yatağı ve çevresinde bulunan kanyon, düden, mağara, vadi vb gibi jeomorfolojik yapıların belirlenmesi
8. Belirlenecek jeomorfolojik yapıların proje için öngörülen hidrolik sistemle ilişkisinin tanımlanması
9. Faaliyet kapsamında yapılması öngörülen balık geçitleri projesinin, özellikle göç eden balık türleri var ise, balık göçünü olumsuz etkilemeyecek şekilde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve FAO' nun Tasarım, Boyutlandırma ve İzleme yayını da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi

10. Proje kapsamında ocak ve hafriyat depolama sahaları, enerji iletim yapı ve hatları, hidrolik derivasyon-isale hatları öngörülüyorsa, yer seçimlerinin mevcut hidrolojik sistemi, ekolojik işleyişi ve peyzaj bütünlüğünü olumsuz etkilemeyecek şekilde varsa hafriyat depolama alanlarının biyolojik çeşitliliği olumsuz etkilemeyecek şekilde değerlendirilmesi.

B. PROJENİN HİDROLOJİK, EKOLOJİK ve JEOMORFOLOJİK ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ

1. Planlanan HES Projesinin ilk aşamada belirlenen flora ve fauna unsurları ile jeomorfolojik yapıya ve hidrolojik sisteme etkilerinin ortaya konması.

2. Planlanan HES projelerinden etkilenen ve etkilenecek ekosistem ve buna bağlı olarak flora/fauna için alınması gereken koruma önlemlerinin, inşaat ve işletme aşaması için ayrı ayrı belirlenmesi

3. Öngörülen proje alanında veya yakın çevresinde bulunan özel statülü koruma alanlarının, bu alanlara olan mesafelerin belirlenmesi ve bu alanlara yönelik proje etkilerinin değerlendirilmesi

4. Değerlendirme kapsamında ele alınacak özel statüler ve ilgili mevzuat çerçeveleri aşağıda verilmiştir:

- 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu (Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı)
- 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu (Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Yaban Hayatı Koruma Alanı, Biyogenetik Rezerv Alanı)
- Ramsar Sözleşmesi Listesi'ne dahil sulak alanla
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği

5. Yapılacak değerlendirmeler, başvurusu yapılan projenin münferit etkisinin yanı sıra, aynı bölgede ve sistemde, membaa ve mansab da bulunan diğer HES projeleri de dikkate alınarak bütüncül olarak değerlendirilecektir.

C. ÇEVRESEL AKIŞ MİKTARININ BELİRLENMESİ

Hidroelektrik santral projelerinde flora ve faunanın, hidrolojik sistemin ihtiyaçları doğrultusunda ekosistemin devamlılığı için mansaba bırakılması gereken optimum suyun bilimsel yaklaşımlarla değerlendirilmesi esastır.

Bu kapsamda, öngörülen projenin "ekosistem içerisindeki yeri", "içerisinde veya yakın çevresinde korunan bir alan olması durumu" gibi koşullar göz önüne alınarak, yatırımcı, karar verici ve uygulayıcı için bir karar destek sistemi oluşturulmuştur.

1. Faaliyet Alanı, yakın çevresindeki korunan alanın KAYNAK DEĞERİ AKARSU veya AKARSUYA BAĞIMLI TÜR DEĞİLSE: Projenin bir korunan alanın etkileşim yakınlığında, ana kaynak değeri akarsuya bağımlı olmayan ya da yaban hayatı açısından vazgeçilmez habitat oluşturmeyen korunan alanlarda; Çevresel akış miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi ve baz akım analizlerini kapsayan ayrıntılı hidrolojik değerlendirme ile belirlenecektir.

2a. Faaliyet Koruma Sahası içindeyse: 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında koruma altında olan alanlarda, Uzun devreli gelişme planı olmayan sahalarda suyun, kaynak değerlerine ve ekosistem işleyişine olumsuz etkisi olabilecek kullanımına müsaade edilmez. Planlı alanlarda değerlendirme UDGP kapsamında yapılır.

2b. Faaliyet Koruma Sahası içindeyse: 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile koruma altında olan Yaban Hayatı Geliştirme Sahalarında, Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nın Yönetim ve Gelişme Planı hükümleri çerçevesinde karar verilecektir. Talep edilen faaliyetin yaban hayatı geliştirme sahasının izin verilen bir koruma zonunda kalması durumunda, bu faaliyetin inşaat ve işletim aşamasında bu zondaki ve yaban hayatı geliştirme sahasındaki koruma hedefleri, kanatlı, memeli, balık gibi yaban hayvanları ve yaşam alanlarına nasıl etkileyeceğinin tespiti, izlenmesi için gerekli görülecek teknik ve bilimsel tedbirler ile işgücünün (teknik) belirlenmesi gereklidir.

2c. Faaliyet Koruma Sahası içindeyse: Proje Ramsar Alanı olarak tescil edilmiş sulak alanlarda; suyun ekosistem işleyişini olumsuz etkileyecek kullanımlara müsaade edilmez.

3. FAALİYET KORUMA SINIRI DIŞINDA, ancak ETKİ ALANI İÇİNDEYSE: Korunan alan sınırı dışında olsa bile, mansabdaki korunan alanın kaynak değerlerinin akarsuyun mevsimsel debi değişimlerine bağımlı olduğu durumlarda, mansabdaki korunan alana akış miktarı değiştirilmeden verilmek kaydıyla proje gerçekleştirilebilir.

4a. FAALİYET KORUMA SINIRI DIŞINDA, ancak ETKİ ALANI İÇİNDEYSE: Korunan alan sınırı dışında, ancak mansabdaki korunan alanın kaynak değerlerinin akarsuyun mevsimsel debi değişimlerine bağımlı olmadığı durumda; akarsuya bağımlı endemik bir tür varsa, Türlerin habitat ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde, Çevresel Akış Miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi, baz akım ve ekolojik akım yöntemleri ile değerlendirilecektir.

4b. FAALİYET KORUMA SINIRI DIŞINDA, ancak ETKİ ALANI İÇİNDEYSE:

Korunan alan sınırı dışında, ancak mansabdaki korunan alanın kaynak değerlerinin akarsuyun mevsimsel debi değişimlerine bağımlı olmadığı durumda; akarsuya bağımlı Bern Sözleşmesi Ek Listesi'nde yer alan bir tür varsa, Türlerin habitat ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde, Çevresel Akış Miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi, baz akım ve ekolojik akım yöntemleri ile değerlendirilecektir.

4c. FAALİYET KORUMA SINIRI DIŞINDA, ancak ETKİ ALANI İÇİNDEYSE:

Korunan alan sınırı dışında, ancak mansabdaki korunan alanın kaynak değerlerinin akarsuyun mevsimsel debi değişimlerine bağımlı olmadığı durumda; akarsuya bağımlı endemik bir tür yoksa, Çevresel Akış Miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi, baz akım değerlendirmeleri yapılarak belirlenecektir

4d. FAALİYET KORUMA SINIRI DIŞINDA, ancak ETKİ ALANI İÇİNDEYSE:

Korunan alan sınırı dışında, ancak mansabdaki korunan alanın kaynak değerlerinin akarsuyun mevsimsel debi değişimlerine bağımlı olmadığı durumda; akarsuya bağımlı Bern Sözleşmesi Ek Listesi'nde yer alan bir tür yoksa, Çevresel Akış Miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi, baz akım değerlendirmeleri yapılarak belirlenecektir

5a. Proje için öngörülen alanda veya yakın etkileşim bölgesinde herhangi bir özel statülü koruma sahası yoksa, ancak akarsuya bağımlı endemik bir tür olması, veya Bern Sözleşmesi Ek Listesi'nde veya IUCN Kırmızı Listeleri'nde yer alan bir tür varsa, Türlerin habitat ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde, Çevresel Akış Miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi, baz akım ve ekolojik akım yöntemleri ile değerlendirilecektir.

5b. Proje için öngörülen alanda veya yakın etkileşim bölgesinde herhangi bir özel statülü koruma sahası yoksa ve akarsuya bağımlı endemik bir tür olmaması, veya Bern Sözleşmesi Ek Listesi'nde ya da IUCN Kırmızı Listeleri'nde yer alan bir tür bulunmuyorsa, Çevresel Akış Miktarı; ıslak çevre, akım süreklilik indisi, baz akım değerlendirmeleri yapılarak belirlenecektir

Proje için öngörülen alanın önemi ve projenin özelliklerine göre, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü özgün araştırma yaklaşımları ve ek çalışma ve değerlendirmeler talep edebilir. Öngörülen değerlendirme raporu Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirilerek nihai görüş oluşturulacaktır.

“HES Projeleri ve Diğer Hidrolik Faaliyet Talepleri İçin Değerlendirme Raporu”nun; en az doktora çalışmasını tamamlamış düzeyde hidrojeoloji mühendisi veya hidrojeoloji konusunda doktora çalışmasını belgeleyebilen jeoloji mühendisi ve hidrobiyoloji uzmanından veya doktora çalışmasını belgeleyebilen tatlı su ekosistemleri konusunda uzman Su rnleri Mühendisinden oluşan en az iki kişilik bir akademik çalışma grubu tarafından hazırlanmalı ve onaylanmalıdır. Genel Müdürlük ihtiyaç duyması halinde, projenin özellikleri ve proje sahasının önemi doğrultusunda, özellikle yaban hayatı geliştirme sahalarda doktora seviyesinde yaban hayatı uzmanının bulunması, ayrıca ekoloji uzmanı, karst jeomorfolojisi ve hidrojeolojisi uzmanının yanında proje konusunda ilgili göreceği disiplinlerden uzmanların çalışma grubunda yer almasını ED sürecinde talep edebilir.